

“COOPERATIVES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: ECONOMIC, SOCIAL AND ENVIRONMENTAL DIMENSIONS”,

8-9 OCTOBER 2025, UNIVERSITY CENTRE “BACHINOVO”, BLAGOEVGRAD, BULGARIA

DEVELOPMENT OF COOPERATIVES IN BULGARIA: Regional Differences and Business Models in Bulgarian Agricultural Cooperatives*

**РАЗВИТИЕ НА КООПЕРАТИВИТЕ В БЪЛГАРИЯ:
Регионални различия и бизнес модели в българските
зеделски кооперации***

**Prof. TODORKA ATANASSOVA, PhD, Assoc. Prof. ANGEL SAROV, PhD,
Chief assist. Prof. DARINA STOYANOVA, PhD,
TRAKIA UNIVERSITY, STARA ZAGORA, BULGARIA**

***Project «COOPERATIVE MODELS OF DOING BUSINESS IN BULGARIA AND THEIR POTENTIAL FOR IMPLEMENTING INNOVATIVE MANAGEMENT SOLUTIONS», funded in 2022 by the Scientific Research Fund»**

ВЪВЕДЕНИЕ

Кооперацията е **колективен бизнес модел** със специфичен характер, отличаващ го от персоналните и капиталовите дружества.

Кооперативният модел се усъвършенства през годините и се превръща в един от широко разпространените модели за стопанисване на фактори за производство и предоставяне на услуги в почти всички икономически сектори и държави по света.

INTRODUCTION

A cooperative is a **collective business model** with a specific character, distinguishing it from personal and capital companies.

The cooperative model has been improved over the years and has become one of the widespread models for managing factors of production and providing services in almost all economic sectors and countries around the world.

- Много са изследователите на кооперацията - български и чуждестранни автори, които имат принос за развитието на кооперативната теория и практика: Пашев, 1936; Кънев, 1943; Палазов, 1946; Кънчев, 2000; Кънчев и Дойчинова, 2006; Йовкова, 2007; Александров, 2007; Боевски, 1997, 2016, 2020; Кауфман, 1907; Зомбарт, 1919; Барановски, 1921; Драхеим, 1952; Ботчер, 1980; Ашоф, 1995; Уилсон, 2017; много други.

- Каселман и Шаарз наричат кооперацията „**СТОПАНСКА СИСТЕМА СЪС СОЦИАЛНО СЪДЪРЖАНИЕ.**“

- Законодателствата на много държави, посвещават на кооперацията самостоятелни закони, в които тя се определя като специфичен – **СОЦИАЛЕН МОДЕЛ ЗА ПРАВЕНЕ НА БИЗНЕС.**

- There have been many researchers of cooperatives over the years - Bulgarian and foreign authors, who should be given due credit for the development of cooperative theory and practice: Pashev, 1936; Kanev, 1943; Palazov, 1946; Kanchev, 2000; Kanchev and Doychinova, 2006; Yovkova, 2007; Aleksandrov, 2007; Boevski, 1997, 2016, 2020; Kaufman, 1907; Sombart, 1919; Baranovski, 1921; Draheim, 1952; Bottcher, 1980; Aschoff, 1995; Wilson, 2017; many others.

- Casselman and Shaarz call it an **"ECONOMIC SYSTEM WITH SOCIAL CONTENT"**.

- The legislation of many countries dedicates separate laws to the cooperative, in which it is defined as a specific - **SOCIAL MODEL FOR DOING BUSINESS.**

Европейският икономически и социален комитет определя ролята на кооперациите така:

"ТЕ УПРАВЛЯВАТ ПРОМЕНИТЕ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИВЕН И СОЦИАЛНО ОТГОВОРЕН НАЧИН, ДОПРИНАСЯТ ЗА СОЦИАЛНОТО И ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ, СЪЗДАВАТ НОВАТОРСКИ БИЗНЕС МОДЕЛИ".

The European Economic and Social Committee defines the role of cooperatives as follows:

"THEY MANAGE CHANGE IN AN ECONOMICALLY EFFICIENT AND SOCIALLY RESPONSIBLE WAY, CONTRIBUTE TO SOCIAL AND TERRITORIAL COHESION, AND CREATE INNOVATIVE BUSINESS MODELS."

Цел и задачи

Многоаспектността на изследваната тема, налага ограничаване на **целта до изследване развитието на кооперациите и разпространението им в стопанския живот на България.**

За постигане на целта се решават следните **задачи**:

- Проучат се характеристики на кооперациите в България, проявени през последните две десетилетия;
- С поглед към най-многобройната група на земеделските кооперации в страната, се анализират проявени тенденции в развитието им от началото на настоящото столетие.

Purpose and tasks

The multifaceted nature of the research **topic requires limiting the goal to studying the development of cooperatives and their spread in the economic life of Bulgaria.**

To achieve the goal, the following **tasks** are solved:

- The characteristics of cooperatives in Bulgaria, manifested over the last two decades, are studied;
- With a view to the most numerous group of agricultural cooperatives in the country, we analyze the trends manifested in their development at the beginning of the current century.

“COOPERATIVES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: ECONOMIC, SOCIAL, AND ENVIRONMENTAL DIMENSIONS”, 8-9 October 2025

University Centre “Bachinovo”, Blagoevgrad, Bulgaria

**АСПЕКТИ ОТ
РАЗВИТИЕТО
НА
КООПЕРАЦИИТЕ В
БЪЛГАРИЯ**

**ASPECTS OF THE
DEVELOPMENT
OF
COOPERATIVES IN
BULGARIA**

ЧИСЛЕННОСТ

В периода 2005 - 2023 г. в България са регистрирани общо 9037 кооперации.

Най-много действащи кооперации има през 2005 г. - 5274, а най-малко през 2021 г. - 3833.

Ясно изразена тенденция към намаляване на броя на кооперациите.

NUMBER

In the period 2005 - 2023, a total of 9037 cooperatives were registered in Bulgaria.

The highest number of active cooperatives was in 2005 - 5274, and the lowest number was in 2021 - 3833.

A clear trend towards a decrease in the number of cooperatives.

Фиг. 1: Брой кооперации в България 2005 - 2021 г.

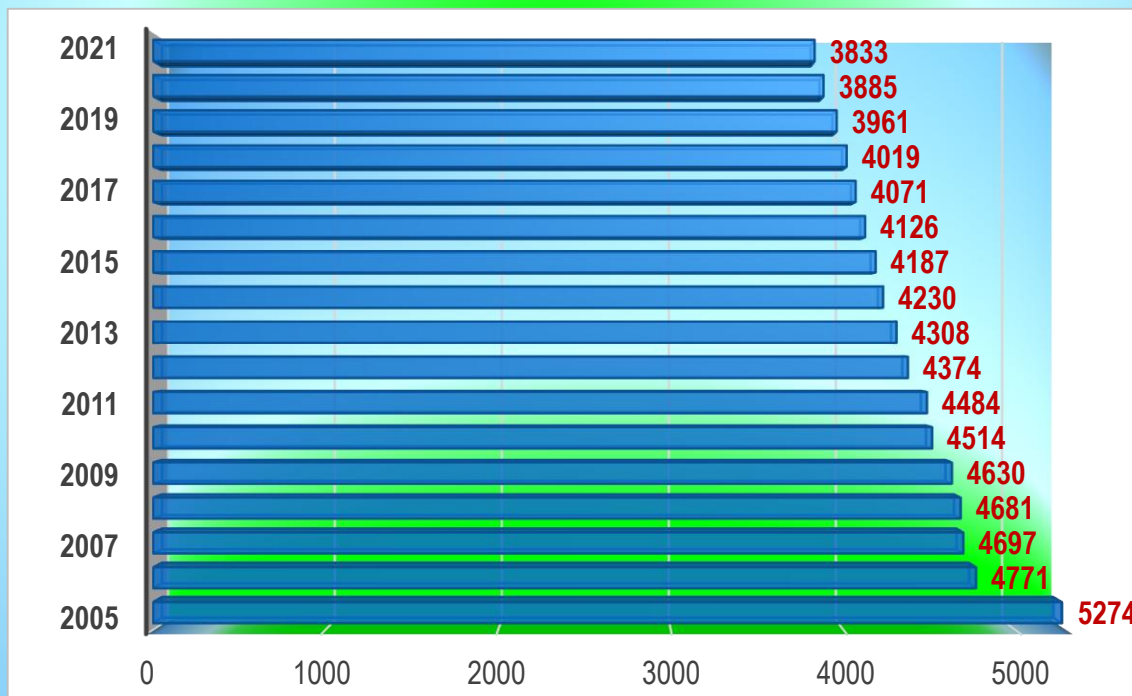

Fig. 1: Number of cooperatives in Bulgaria 2005 - 2021

АКТИВИ

Най-многобройна е групата на кооперациите с активи до **3,9 млн. лв.**, с тенденция към намаляване от 100% до 91,7% за изследвания период.

Значително по-малък е относителният дял на кооперациите притежаващи **от 3,9 млн. лв. до 19,5 млн. лв.** с тенденция на постепенно увеличение до 7,9% за изследвания период.

Относителният дял на кооперациите, които притежават активи над 19,5 млн. лв. е под 0,5% от всички.

ASSETS

The most numerous is the group of cooperatives with assets up to **3.9 million BGN**, with a tendency towards a slow and insignificant decrease from 100% to 91.7% for the studied period.

The relative share of cooperatives owning from 3.9 million BGN to 19.5 million BGN is significantly smaller, with a tendency towards a gradual increase to 7.9% for the studied period.

The relative share of cooperatives owning assets over 19.5 million BGN is insignificant – less than 0.5% of all.

Фиг. 2.
Групиране на кооперациите по стойност на притежаваните активи в %

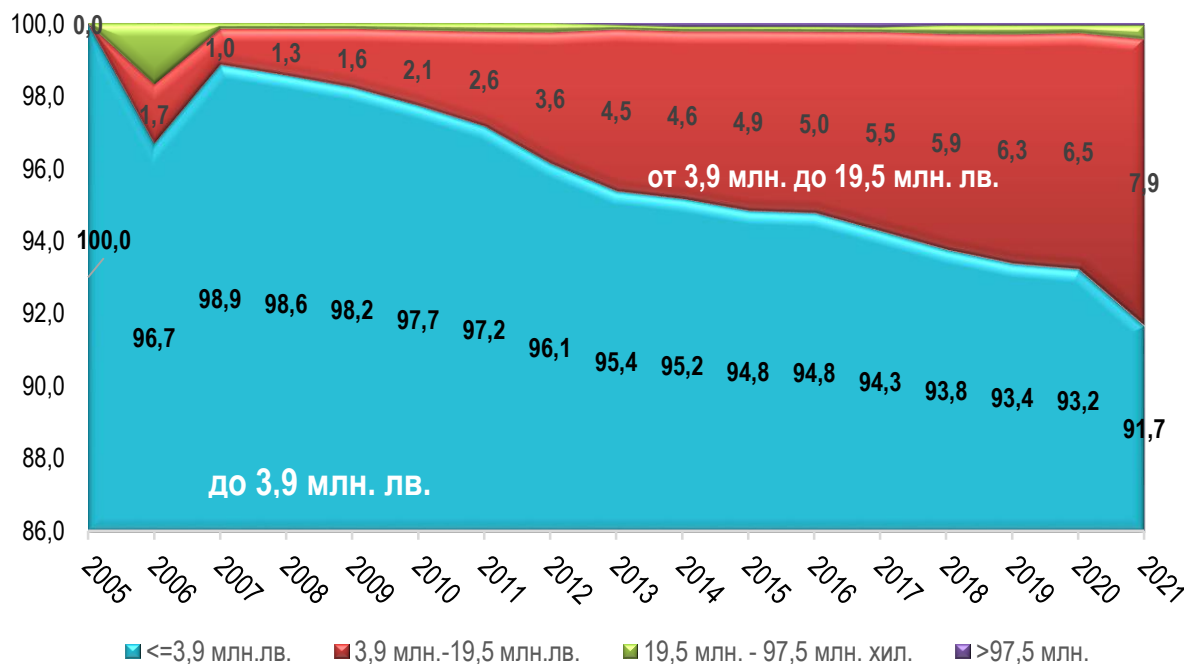

Fig. 2.
Grouping of cooperatives by value of owned assets in %

ЗАЕТИ

Групата на кооперациите с до 10 човека заети е най-голяма, но с ясно изразена тенденция към намаляване.

Втора е групата на кооперациите - от 10 до 50 човека заети.

Трета е групата на кооперациите (най-малочислена) със средно годишна заетост от 50 до 250 човека.

PEOPLE EMPLOYED

The group of cooperatives with up to 10 people employed is the largest, but with a clearly expressed tendency towards its decrease.

The second is the group with 10 to 50 people employed in the implementation of the activity.

The third is the group of cooperatives, but the smallest, with an average annual employment of 50 to 250 people.

Фиг.3.Средногодишен брой заети в кооперациите: 2005-2023 г.

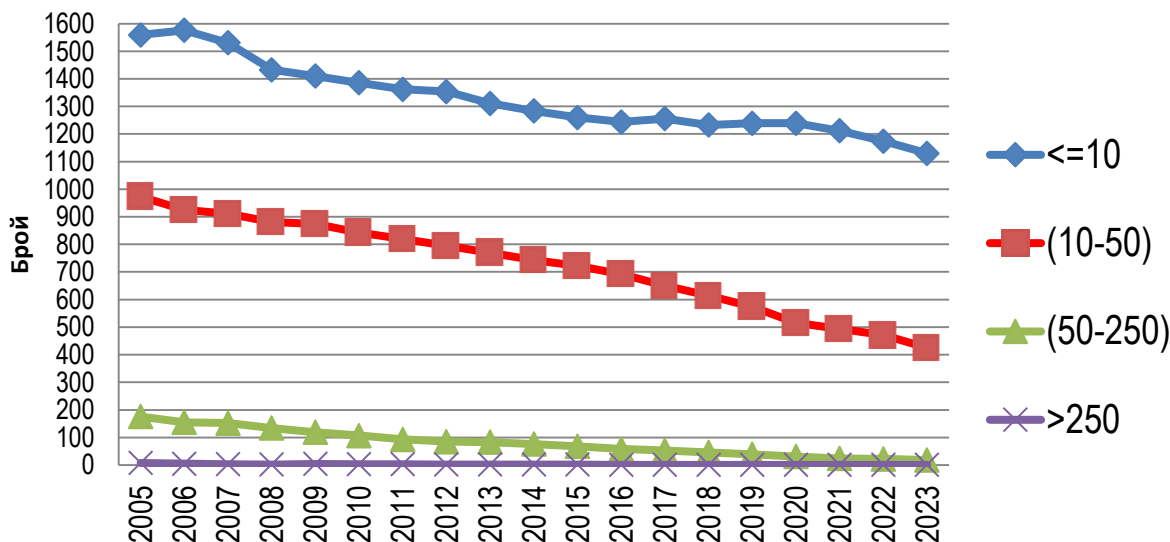

Fig.3. Average annual number of employees in cooperatives: 2005-2023

ГОДИШНИ ПРИХОДИ

Най-многобройна е групата на кооперациите с **годишни приходи до 300 хил. лв.**, следвана от тази с 301-600 хил. лв., с тенденция към намаляване на броя им в края на изследвания период спрямо началото.

Най-малобройни са групите кооперации с годишни приходи **над 6 млн. лв. и от 3-6 млн. лв.**, с тенденция към постепенно увеличаване на броя им в края на периода.

ANNUAL EARNINGS

The **most numerous** is the group of cooperatives with annual revenues up to **300 thousand BGN**, followed by those with 301-600 thousand BGN, with a tendency to decrease their number at the end of the research period compared to the beginning.

The smallest are the groups of cooperatives with annual revenues **over 6 million BGN and from 3-6 million BGN**, with a tendency to gradually increase their number at the end of the period.

Фиг. 4. Групиране на кооперациите в България по размер на годишни приходи в хил. лв.: 2005 - 2021 г.

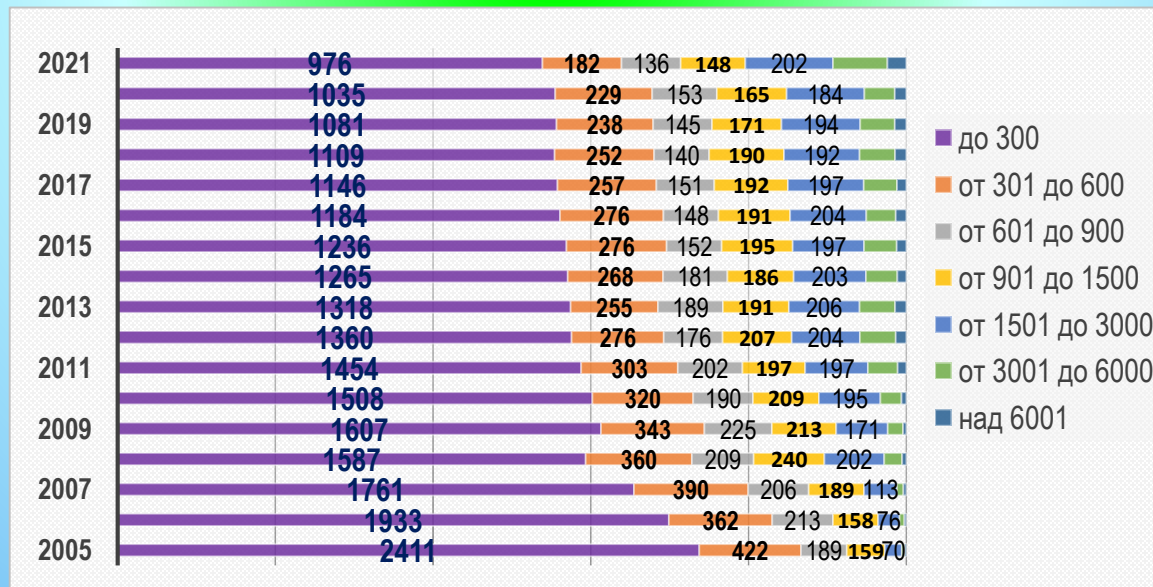

Fig 4. Grouping of the cooperatives in Bulgaria according to the amount of annual revenues in BGN thousand: 2005 - 2021

СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ

Кооперациите осъществяват стопанска дейност в почти всички икономически сектори на националната икономика (КИД-2008), без 2:

- О. „Държавна администрация“ и
- Т. „Дейности на домакинствата като работодатели“.

BUSINESS ACTIVITY

Cooperatives carry out business activities in almost all economic sectors of the national economy (KID-2008), except for 2:

- O. "State administration" and
- T. "Activities of households as employers".

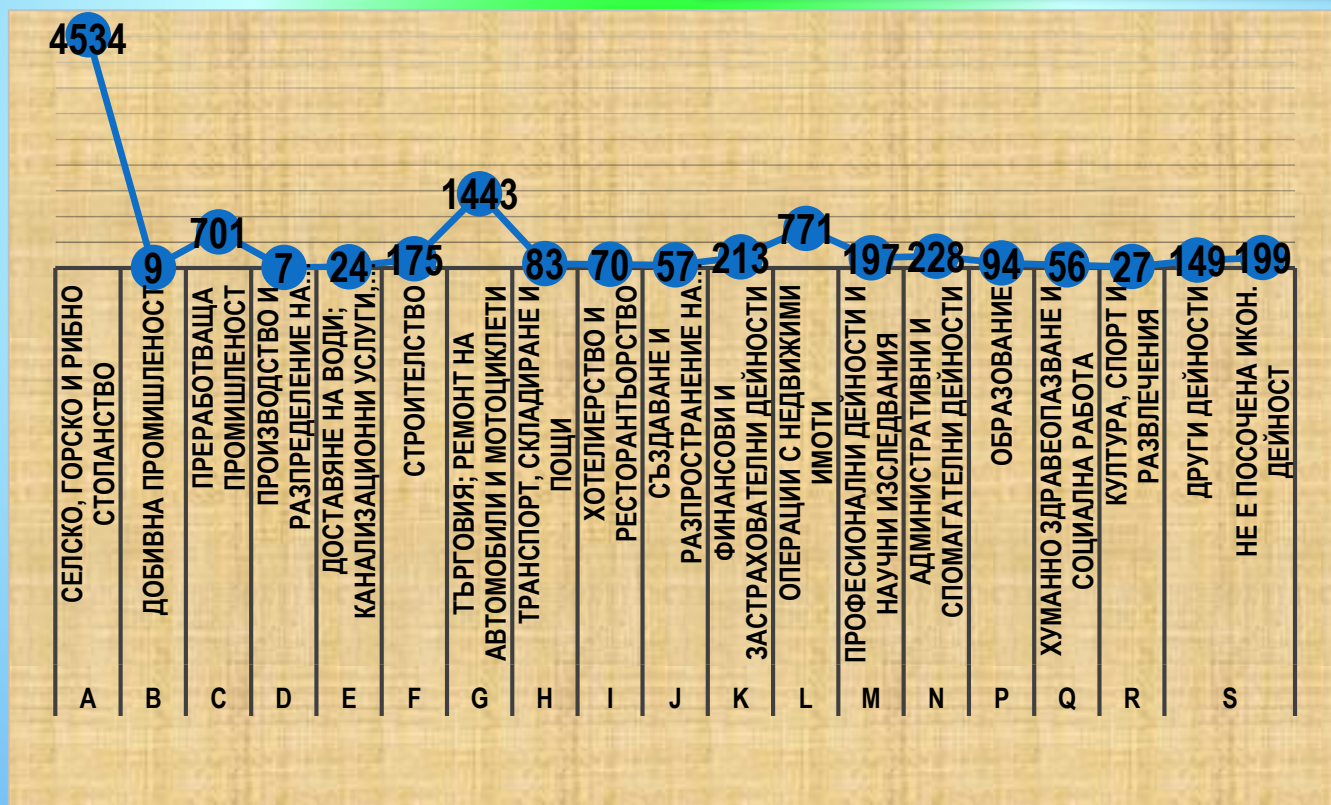

Fig. 5:
Grouping of cooperatives according to KID-2008: 2005-2023 (number)

ДОМИНИРАЩИ КООПЕРАЦИИ

1) **ЗЕМЕДЕЛСКИ, ПРОИЗВОДСТВЕНИ КООПЕРАЦИИ** - сектор А. "Селско, горско и рибно стопанство,,; **50,2%** от всички.

2) **ПОТРЕБИТЕЛНИ КООПЕРАЦИИ** - сектор Ж. "Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети,,; **16%** от всички.

3) **ПОТРЕБИТЕЛНИ, ТПК И ДР. КООПЕРАЦИИ** - сектор Л. „Операции с недвижими имоти“; **8,5%** от всички.

4) **ТПК** - сектор В. "Преработваща промишленост" или **7,8%** от всички.

DOMINANT COOPERATIVES

1) **AGRICULTURAL, PRODUCTION COOPERATIVES** - sector A. "Agriculture, forestry and fishing"; **50.2%** of all.

2) **CONSUMER COOPERATIVES** - sector G. "Trade, repair of motor vehicles and motorcycles"; **16%** of all.

3) **CONSUMER, TPK AND OTHER COOPERATIVES** - sector L. "Real estate operations"; **8.5%** of all.

4) **TPK** - sector C. "Manufacturing industry" or **7.8%** of all.

РЕГИОНАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Най-много кооперации има в **ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН - 1609** (17,8%) - Пловдивска и Хасковска област.

Следва Югоизточен район - **1578** бр. (17,5%), водеща по брой кооперации – обл. Стара Загора.

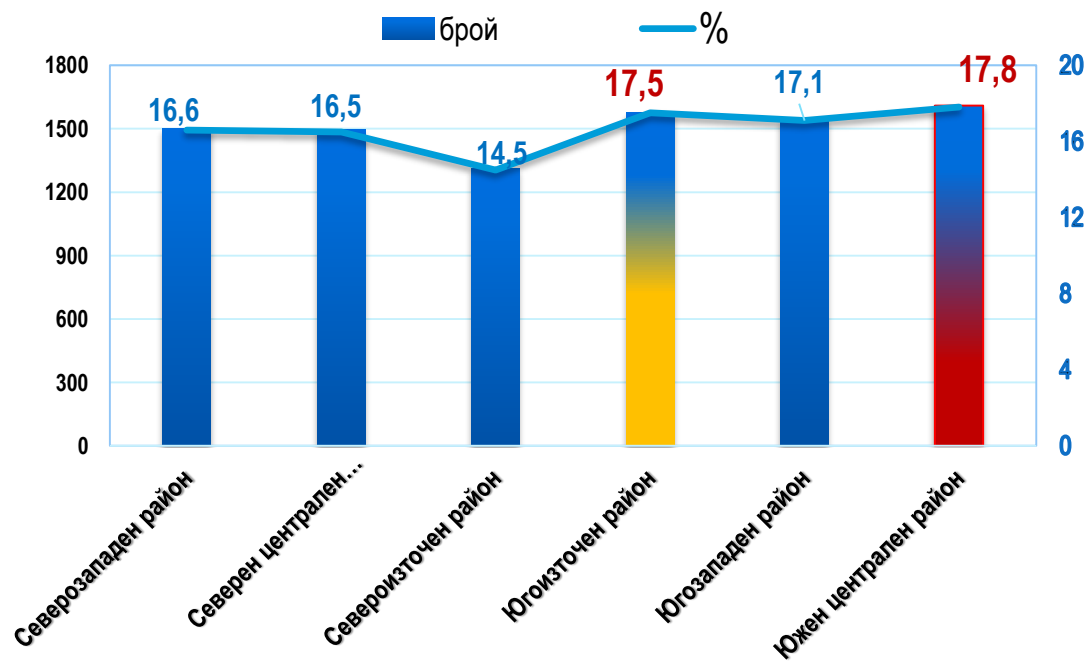
Трети е Югозападният район - **1543** кооперации (17,1%), най-голям брой в град София.

REGIONAL DISTRIBUTION

The most cooperatives are in the **SOUTH CENTRAL REGION - 1609** (17.8%) - Plovdiv and Haskovo regions.

Next is the South Eastern region - **1578** units (17.5%), leading in number of cooperatives - Stara Zagora region.

Third is the South Western region - **1543** cooperatives (17.1%), the largest number in the city of Sofia.

Фиг. 6:
Регионално
разпространение
на кооперациите
в България:
2005 - 2023 г.

Fig. 6: Regional
distribution of
cooperatives in
Bulgaria:
2005 - 2023

ИЗВОДИ:

- Кооперациите в България осъществяват дейност в почти всички икономически сектори. Доминираща е ролята им в сектор А. „Селско, горско и рибно стопанство“;
- Значително намалява броят на действащите кооперации в страната, но най-много – над 4 пъти в сектор А. „Селско, горско и рибно стопанство“.
- Най-голяма е групата на кооперациите с годишни приходи от дейността до 300 хил. лв.;
- Най-голям е броят на функциониращите кооперации към момента в Южен централен район с местонахождение Пловдивска и Хасковска област.

CONCLUSIONS

- Cooperatives in Bulgaria operate in almost all economic sectors. Their role is dominant in sector A. "Agriculture, forestry and fishing";
- The number of operating cooperatives in the country has decreased significantly, but most of all - more than 4 times in sector A. "Agriculture, forestry and fishing".
- The largest group is cooperatives with annual revenues from operations up to 300 thousand leva;
- The largest number of operating cooperatives is currently in the South Central region with a location in the Plovdiv and Haskovo regions.

“COOPERATIVES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: ECONOMIC, SOCIAL, AND ENVIRONMENTAL DIMENSIONS”, 8-9 October 2025

University Centre “Bachinovo”, Blagoevgrad, Bulgaria

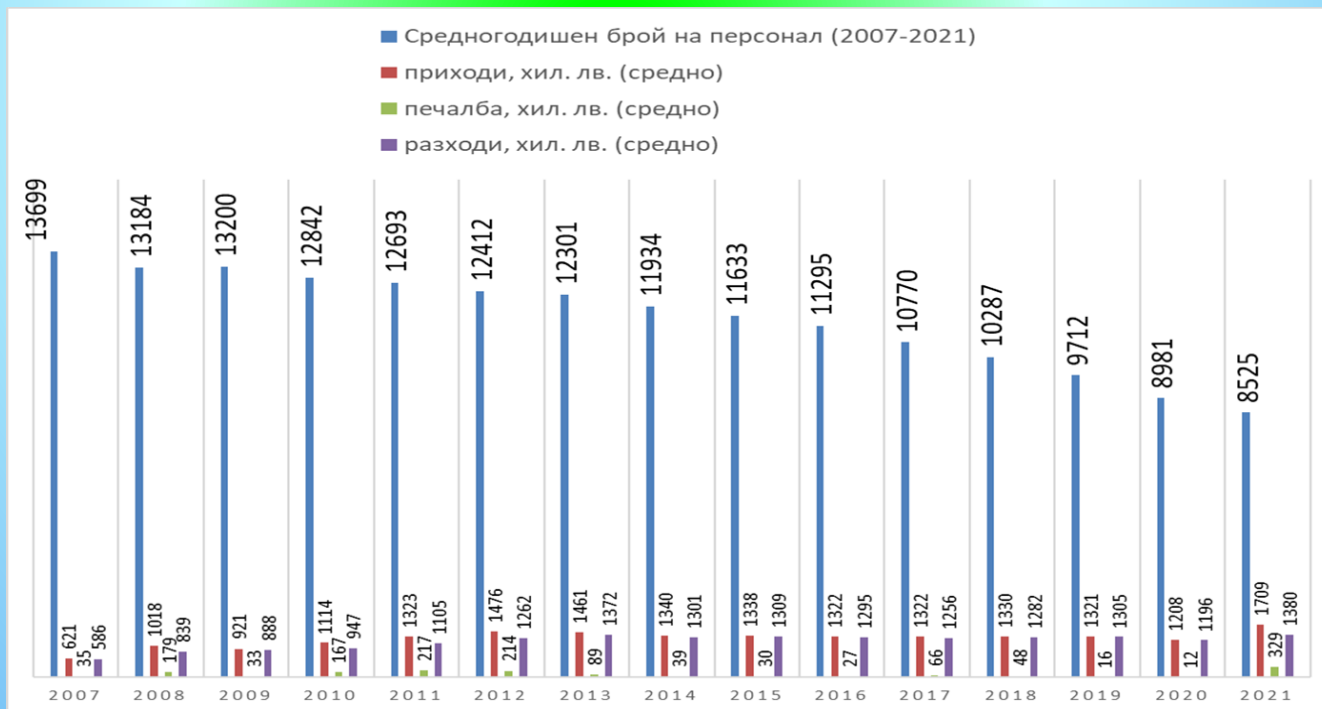
**РЕГИОНАЛНИ
РАЗЛИКИ И
БИЗНЕС МОДЕЛИ В
БЪЛГАРСКИТЕ
ЗЕМЕДЕЛСКИ
КООПЕРАЦИИ**

**REGIONAL
DIFFERENCES AND
BUSINESS MODELS IN
BULGARIAN
AGRICULTURAL
COOPERATIVES**

ЗЕМЕДЕЛСКИ КООПЕРАЦИИ AGRICULTURAL COOPERATIVES

- Заетите в земеделските кооперации намаляват пропорционално на намаляването на броя им от 2007 - 2021 г.

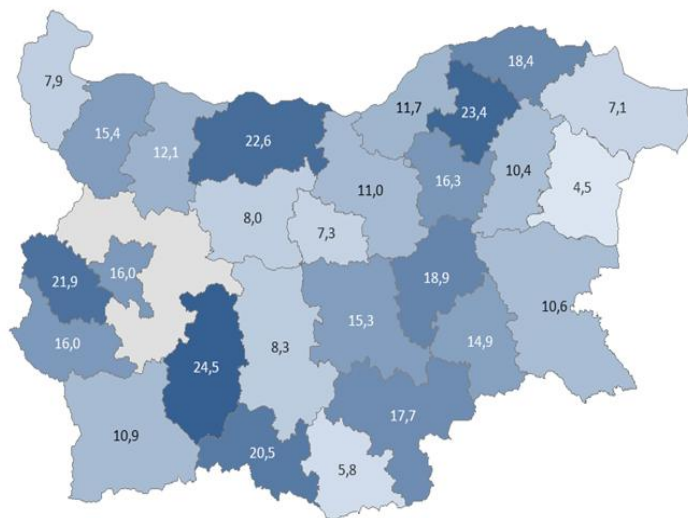
- The number of people employed in agricultural cooperatives decreased in proportion to the decrease in their number from 2007 to 2021.

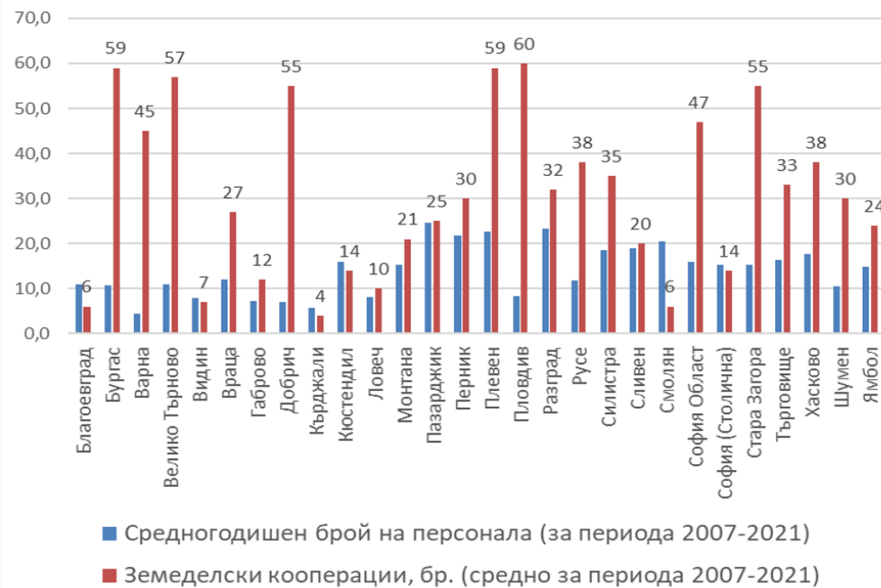
Среден брой заети в земеделските кооперации 2007-2021 г.

Average number of employees in agricultural cooperatives 2007-2021

Средногодишен брой на персонала (за периода 2007-2021)

Powered by Bing
© Microsoft, OpenStreetMap

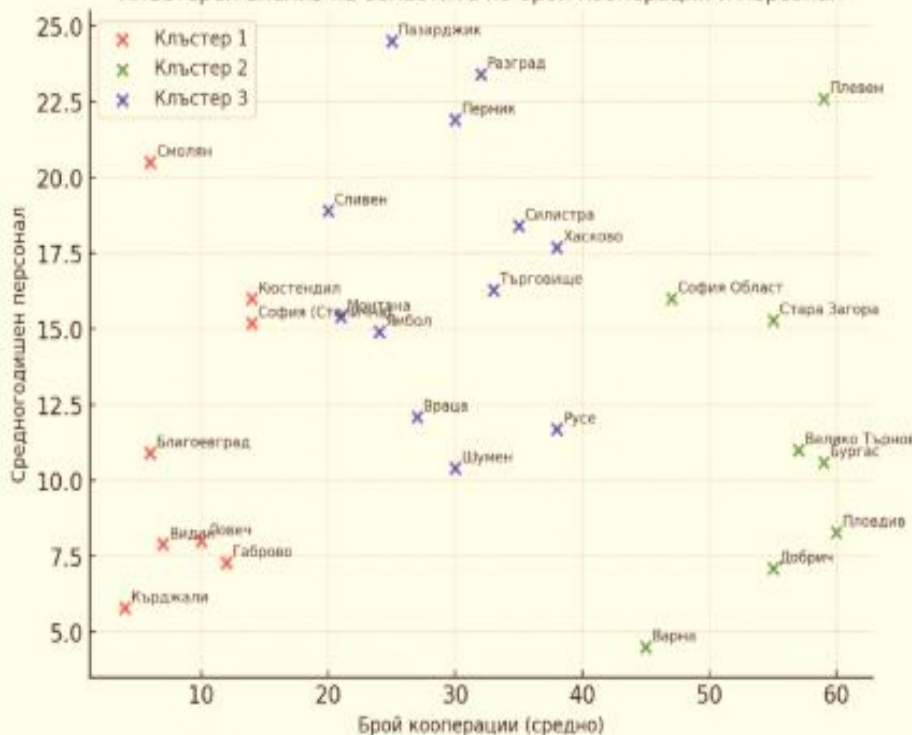
Средните стойности варират между 4,5 и 24,5 човека заети в кооперация.

Наблюдава се значителна **териториална неравномерност** – някои области имат много малък брой персонал, докато други поддържат по-голям брой служители.

Average values range between 4.5 and 24.5 people per cooperative.

There is **significant territorial inequality** – some areas have very small numbers of staff, while others maintain much larger cooperatives.

Клъстерен анализ на областите по брой кооперации и персонал

● **Клъстер 1** – „Малко на брой ЗК и малко на брой заети“

•Примери: Кърджали, Видин, Ловеч, Габрово, Благоевград, Смолян, Кюстендил, София (Столична)

•Характеристика: малък брой кооперации и/или нисък бр. персонал. Изключение е Смолян (малко кооперации, но голям персонал).

● **Клъстер 2** – „Много ЗК в областта, но с малък персонал“

•Примери: Пловдив, Варна, Добрич, Бургас, Велико Търново, Стара Загора, София област

•Характеристика: много кооперации (над 40–60), но средният персонал е нисък до среден (4–15 души). Типично за **дребни кооперации**.

● **Клъстер 3** – „По-малък брой ЗК, но с голям персонал“

•Примери: Пазарджик, Перник, Плевен, Разград, Силистра, Сливен, Хасково, Търговище

•Характеристика: по-малък брой кооперации (20–40), но висок персонал (18–25 души).

•Това са **по-концентрирани и по-големи кооперации**.

● **Cluster 1** – “Small and few in number”

Examples: Kardzhali, Vidin, Lovech, Gabrovo, Blagoevgrad, Smolyan, Kyustendil, Sofia (Capital)

Characteristic: small number of cooperatives and/or low number of staff. The exception is Smolyan (**few cooperatives, but large staff**).

● **Cluster 2** – “Many cooperatives, but with small staff”

Examples: Plovdiv, Varna, Dobrich, Burgas, Veliko Tarnovo, Stara Zagora, Sofia region

Characteristic: many cooperatives (over 40–60), but the average staff is low to medium (4–15 people).

Typical for small cooperatives.

● **Cluster 3** – “Fewer cooperatives, but with large staff”

Examples: Pazardzhik, Pernik, Plevan, Razgrad, Silistra, Sliven, Haskovo, Targovishte

Characteristics: smaller number of cooperatives (20–40), but high staff (18–25 people).

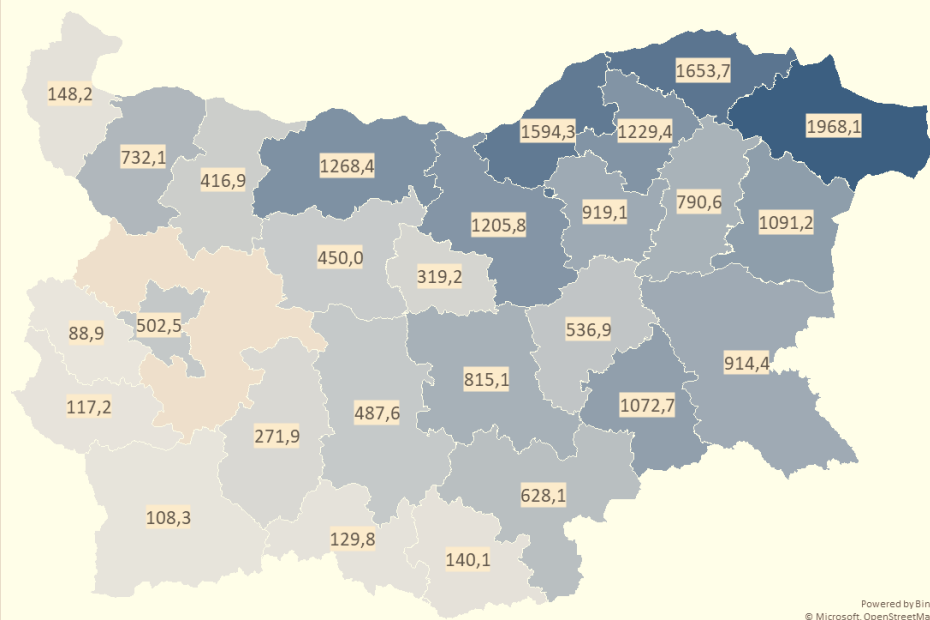
These are more concentrated and larger cooperatives.

•**Липсва линейна корелация**, но се различават **три отчетливи модела на организация**.

•**There is no linear correlation, but three distinct patterns of organization are discernible.**

Приходи (средно на година за периода 2007-2021)

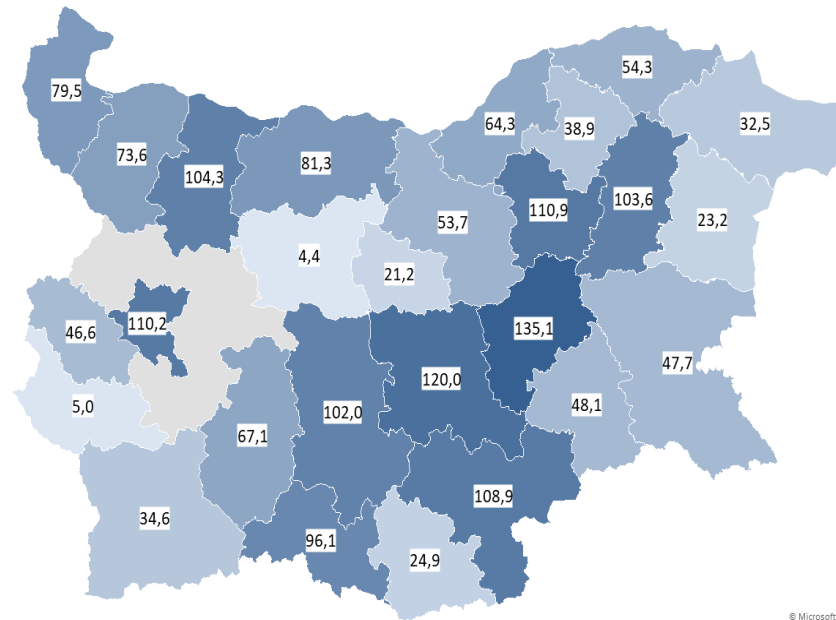
88,9 1968,1

Powered by Bing
© Microsoft, OpenStreetMap

Печалба (средно на година за периода 2007-2021)

4,4 135,1

Powered by Bing
© Microsoft, OpenStreetMap

- **Най-високи приходи на ЗК в областите:** Добрич, Силистра, Русе;
- **Най-високи печалби на ЗК в областите:** Сливен, София, Смолян;
- **Най-високи разходи на ЗК в областите:** Добрич (1935,6) и Силистра (1599,4), което съответства с високите приходи.

- **Highest revenues:** Dobrich, Silistra, Ruse;
- **Highest profits:** Sliven, Sofia Region, Smolyan;
- **Highest expenses** are in Dobrich (1935.6) and Silistra (1599.4), which corresponds to the high revenues.

Корелационна зависимост/Correlation dependence

- **Приходи – Разходи (0,998)** -

Много силна положителна корелация. Областите с по-високи приходи имат почти винаги и по-високи разходи.

- **Приходи – Печалба (-0,007)** -

Няма реална линейна зависимост между приходите и печалбата. Това означава, че големите приходи не гарантират висока печалба.

- **Разходи – Печалба (-0,077)** -

Почти няма линейна зависимост. Високите разходи не водят автоматично до висока печалба, а понякога дори се свързват с по-ниска печалба.

- **Revenue – Expenses (0.998)** -

Very strong positive correlation. Areas with higher revenues almost always have higher expenses.

- **Revenue – Profit (-0.007)** -

There is no real linear relationship between revenues and profits. This means that high revenues do not guarantee high profits.

- **Expenses – Profit (-0.077)** -

Almost no linear relationship. High expenses do not automatically lead to high profits, and are sometimes even associated with lower profits.

• КОЕФИЦИЕНТИ НА ЕФЕКТИВНОСТ НА РАЗХОДИТЕ:

Най-висок: Смолян (3,9) и Видин (2,2) – те имат висока печалба спрямо разходите.

• КОЕФИЦИЕНТИ НА ЕФЕКТИВНОСТ НА ПРИХОДИТЕ:

Най-висок: Велико Търново, Варна, Добрич, Кюстендил, Ловеч, Разград, Русе, Силистра, Ямбол.

• COST-EFFECTIVENESS RATIOS:

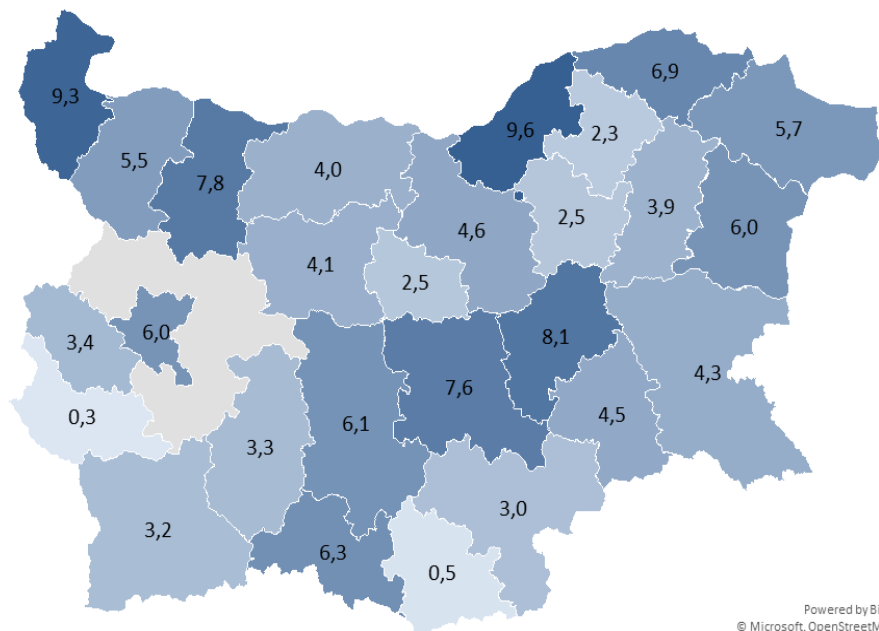
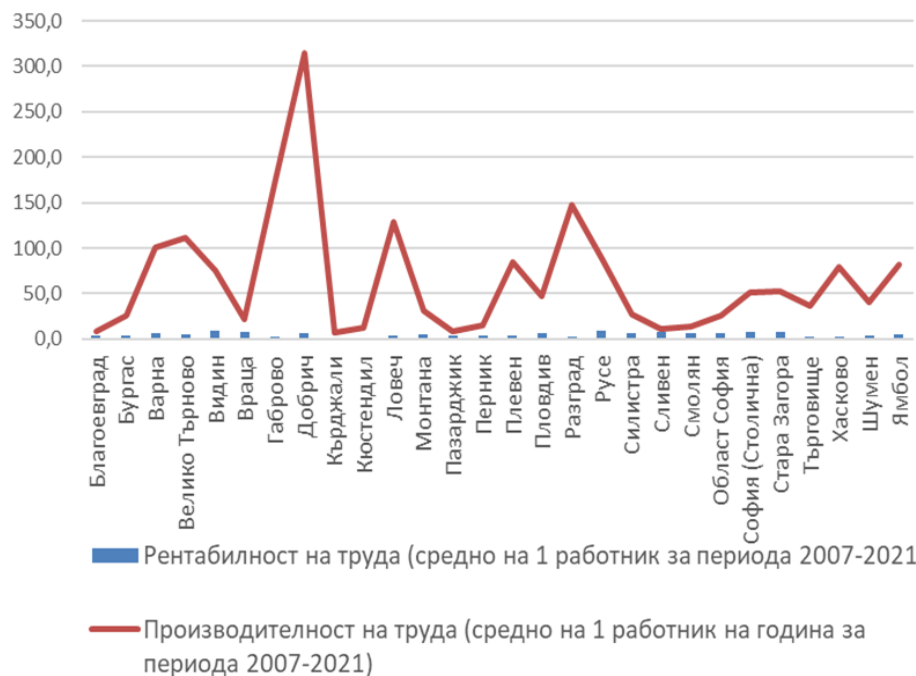
Highest: Smolyan (3.9) and Vidin (2.2) – they have a high profit to cost ratio.

• REVENUE-EFFECTIVENESS RATIOS:

Highest: Veliko Tarnovo, Varna, Dobrich, Kyustendil, Lovech, Razgrad, Ruse, Silistra, Yambol.

Рентабилност на труда (средно на 1 работник за периода 2007-2021)

0,3 9,6

Powered by Bing
© Microsoft, OpenStreetMap

- Вижда се, че **няма ясна линейна връзка** – области като **Добрич, Габрово и Разград** имат много висока производителност, но сравнително ниска рентабилност.
- Обратно – **Видин, Русе, Враца** показват висока рентабилност при средна производителност.
- Корелацията между двете величини би била **слаба** – близка до нула (няма пряка зависимост).

- It can be seen that there is no clear **linear relationship** – areas such as **Dobrich, Gabrovo and Razgrad** have very high productivity, but relatively low profitability.
- Conversely – **Vidin, Ruse, Vratsa** show high profitability with average productivity.
- That is, the correlation between the two quantities would be weak – close to zero (there is no direct relationship).

Изводи/Conclusions (1)

Регионални различия:

- Земеделски кооперации с по-голям персонал има в областите Пазарджик, Плевен, Пловдив.
- В областите Варна и Добрич те са с по-ниска заетост и работят с частни земеделски фирми.

Земеделските кооперации по области се различават по организация:

- Някои са големи модерни организации, а
- Други, наподобават семейните стопанства.

Regional differences:

- Agricultural cooperatives with a significant number of staff are located in the districts of Pazardzhik, Pleven, and Plovdiv.
- In the districts of Varna and Dobrich, they have lower employment and work with private agricultural companies.

Agricultural cooperatives by region vary in organization:

- Some are large modern organizations, while
- Others resemble family farms.

Изводи/Conclusions (2)

- Два са основните модели на българското кооперативно земеделие:
 - Големи земеделски кооперации с малък персонал (Варна, Добрич, Бургас).
 - По-малки по размери земеделски кооперации, но с по-голяма заетост (Пазарджик, Разград, Перник, Смолян).
 - Изключение – обл. Плевен и Силистра са водещи земеделски центрове, комбиниращи голям брой кооперации и висок персонал.
- There are two main models of Bulgarian cooperative agriculture:
 - Large agricultural cooperatives with small staff (Varna, Dobrich, Burgas).
 - Smaller agricultural cooperatives, but with higher employment (Pazardzhik, Razgrad, Pernik, Smolyan).
 - Exception – Pleven and Silistra regions are leading agricultural centers, combining a large number of cooperatives and a high staff.

Изводи/Conclusions (3)

Слаба е връзката между обеми на производство и рентабилност:

- Някои земеделски кооперации произвеждат повече аграрна продукция от други, но печелят по-малко (Добрич, Варна, Разград).
- Други земеделски кооперации произвеждат умерено, но печелят по-добре (Русе, Видин, Смолян).

The relationship between production volumes and profitability is weak:

- Some agricultural cooperatives produce more agricultural produce than others, but earn less (Dobrich, Razgrad).
- Other agricultural cooperatives produce moderately, but earn well (Ruse, Vidin, Smolyan).

Изводи/Conclusions (4)

Печалбата на земеделските кооперации по области **не се влияе от размера на получените приходи.**

- В някои области като Смолян и Видин има много по-висока печалба при ниски приходи,
- Докато области като Добрич и Силистра имат големи приходи, но относително по-ниска печалба.

The profit of agricultural cooperatives in the districts **is not affected by the amount of revenue received.**

- In some small districts such as Smolyan and Vidin have very effective profits with low revenues, while large districts such as Dobrich and Silistra **have huge revenues and expenses, but relatively low profits.**

ОБОБЩЕНИЕ

- В условията на разнородни по характер проблеми изследването на кооперациите в България трябва да се надгради, за да се намери отговор на много въпроси, свързани с тяхното минало и бъдещо развитие.
- Кооперациите като форма за сдружаване са имали и продължават да имат решаваща роля в производството, преработката, търговията на много продукти в страната, както в подкрепата на различни групи от населението у нас.
- Намирането на отговор на проблемите при развитието на кооперациите е от значение не само за обогатяване на теорията, но и за подпомогне кооперативната практика у нас.

SUMMARY

- In the conditions of diverse problems, the study of cooperatives in Bulgaria must continue and be built upon in order to find answers to many questions related to their past and future development.
- Cooperatives as a form of association have had and continue to have a decisive role in the production, processing, and trade of many products in the country, in supporting various groups of the population in our country.
- Finding answers to the problematic aspects of their development is important not only to enrich the theory, but also to support cooperative practice in our country.

“COOPERATIVES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: ECONOMIC, SOCIAL, AND ENVIRONMENTAL DIMENSIONS”, 8-9 October 2025

University Centre “Bachinovo”, Blagoevgrad, Bulgaria

**БЛАГОДАРИМ ВИ
ЗА ВНИМАНИЕТО!**

**THANK YOU FOR
YOUR ATTENTION!**

**Project «COOPERATIVE MODELS OF DOING BUSINESS IN BULGARIA AND THEIR POTENTIAL FOR IMPLEMENTING INNOVATIVE MANAGEMENT SOLUTIONS»,
funded in 2022 by the Scientific Research Fund»**